

• ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันสูงสุดที่รวมนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ไว้มากมาย และสนับสนุนวิชาการชั้นสูง แต่มีได้หมายความว่า มหาวิทยาลัยจะมีนักวิชาการที่มีความสามารถสูงกว่าในหน่วยงานอื่น ๆ เราควรจะได้พิจารณาว่ามหาวิทยาลัยได้ใช้ทรัพยากรที่สำคัญที่สุด คือ คณาจารย์ เพื่อดำเนินบทบาทของมหาวิทยาลัยตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เกณฑ์สำคัญที่ใช้ประเมินความดีเด่นและความเจริญก้าวหน้าของมหาวิทยาลัย ได้แก่ลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำที่ปฏิบัติอยู่ ระเบียบปฏิบัติทำงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ตามมาตรฐานสากล ถือว่า อาจารย์มีหน้าที่หลัก 3 ประการ คือ การสอน การวิจัย และการบริการ² กล่าวคือ อาจารย์จะต้องทำการวิจัยควบคู่กับการสอน เพื่อปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้วิทยาการและเทคโนโลยีในปัจจุบันได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องบริการชุมชนในด้านวิชาการอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อให้บุคลากรได้นำหลักวิชาทางทฤษฎีมาทดลองปฏิบัติและหาประสบการณ์ตรง ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนงานบริหารนั้น เป็นงานช่วยอำนวยความสะดวกให้งานหลักดำเนินไปด้วยดี และ เพื่อให้มหาวิทยาลัยได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ รัฐบาลได้จัดตั้ง

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการสัมมนาเรื่อง การประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับส่วนราชการในการวางแผนและพัฒนา 2515, หน้า ก.2.

² สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนา มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 2 เรื่อง การบริหารงานมหาวิทยาลัย, (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนาสาสตร์, 2511), หน้า 64.

กรมการพัฒนามหาวิทยาลัย มีหน่วยงานวิเคราะห์งานสถาบัน (Institution Research Office) เพื่อรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลที่จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัยร่วมกัน จึงได้เสนอพัฒนามหาวิทยาลัยให้วางแผนพัฒนาแต่ละมหาวิทยาลัย³

มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาทางวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัยส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง และทำนุบำรุงวัฒนธรรม⁴ ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยในหลาย ๆ ด้าน ในเรื่องเกี่ยวกับอาจารย์ ได้แก่ การให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ทุนการแต่งตำรา และรางวัลมหิดล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยมหิดล ยังไม่เคยศึกษาลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดลมาก่อน แม้ว่าในปี 2511 สภาการศึกษาแห่งชาติได้ทำการวิจัย เรื่อง "การวิเคราะห์การคาดคะเนความต้องการอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศไทย" แต่ข้อมูลของมหาวิทยาลัยมหิดลมิได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้เลย ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำคนหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดล จึงมีความสนใจใคร่จะศึกษาลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล และลักษณะความแตกต่างระหว่างคณะ ซึ่งคาดว่าผลการวิจัยนี้จะใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการบริหารงานบุคคลในมหาวิทยาลัยมหิดล ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

³ สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการสัมมนา มหาวิทยาลัยครั้งที่ 3 : เรื่อง มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล, ณ สว่างคนิवास 4 - 6 กันยายน 2513, หน้า 19.
(อัครสำเนา)

⁴ มหาวิทยาลัยมหิดล, แถลงการณ์ 2516 - 2517, (พระนคร : โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2516), หน้า 37.

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การศึกษาลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดลนี้ มีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังต่อไปนี้

1. ศึกษาจำนวนและการกระจายของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ การสอน การวิจัย การบริการ และการบริหาร
2. เปรียบเทียบลักษณะหน้าที่การงาน และปริมาณงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล แต่ละคณะ กับ ค่าปกติ (Normal Expectancy) ในเรื่องจำนวนวิชาที่สอนและปริมาณเวลาเป็นชั่วโมงต่อสัปดาห์ ที่ใช้ในตำแหน่งการสอน การวิจัย การบริการ การบริหาร และการปฏิบัติงานทั้งหมด
3. เปรียบเทียบปริมาณเวลาของอาจารย์ประจำระหว่างคณะต่าง ๆ ที่ใช้เกี่ยวกับการสอน การวิจัย การบริการ การบริหาร และ การปฏิบัติงานทั้งหมด

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ทำการศึกษา และเปรียบเทียบเฉพาะลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล 11 คณะ ได้แก่
 - 1.1 คณะวิทยาศาสตร์
 - 1.2 คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
 - 1.3 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
 - 1.4 คณะเภสัชศาสตร์
 - 1.5 คณะทันตแพทยศาสตร์
 - 1.6 คณะสาธารณสุขศาสตร์
 - 1.7 คณะเทคนิคการแพทย์
 - 1.8 คณะพยาบาลศาสตร์
 - 1.9 คณะเวชศาสตร์เขตร้อน
 - 1.10 คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 - 1.11 บัณฑิตวิทยาลัย

คณะที่ไม่ได้ทำการศึกษา คือ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม เนื่องจากเป็นคณะที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การปฏิบัติการและหลักวิชาการทางคำประชากร เศรษฐกิจ สังคม และ การวางแผนครอบครัว ในส่วนที่มีความสัมพันธ์กับการแพทย์ และการสาธารณสุข มีอาจารย์ประจำเพียง 8 คน และไม่มีนักศึกษา

2. การปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล วัตถุประสงค์เป็นจำนวน ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยถือว่าการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำในภาคต้นปีการศึกษา 2518 เป็นหน่วย ตัวอย่างการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดลและใช้เวลาที่อาจารย์ออกมาทั้งหมด ซึ่งเมื่อรวมเวลาที่อาจารย์บอกว่าได้ปฏิบัติงานในหนึ่งสัปดาห์แล้ว อาจจะมีมากกว่าหรือน้อยกว่า 35 ชั่วโมง ซึ่งเป็นเวลาเต็มในหนึ่งสัปดาห์

3. การวิจัยนี้ไม่ศึกษาเปรียบเทียบ คุณภาพการปฏิบัติงานของอาจารย์

ข้อตกลงเบื้องต้น

ลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล ในแต่ละภาคการศึกษาที่ผ่านมา และที่จะเป็นไปในอนาคตอันใกล้ ๆ กันนี้ จะมีลักษณะในทำนองเดียวกันกับที่เป็นอยู่ในภาคต้น ปีการศึกษา 2518

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ อาจจะไม่สมบูรณ์ได้ เนื่องจากการใช้แบบสอบถามดังต่อไปนี้ คือ

1. ใ้กรับแบบสอบถามคืนมาไม่ครบ ซึ่งอาจจะทำให้ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้ ถ้าหากได้ข้อมูลจากอาจารย์ที่ไม่ได้ตอบแบบสอบถาม ข้อค้นพบอาจแตกต่างไปบ้าง อย่างไรก็ตาม แบบสอบถามที่ใช้นี้เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ข้อมูลของอาจารย์ที่ไม่ได้ตอบแบบสอบถามจึงไม่ควรจะแตกต่างจากข้อมูลที่ใ้กรับมามากนัก

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ประสงค์จะให้ข้อเท็จจริงบางประการ หรือตอบแบบสอบถามไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะคำนึงถึงส่วนได้เสียในการตอบแบบสอบถามมากเกินไป ถึงแม้ว่าผู้วิจัยไม่ได้ให้ระบุชื่อผู้ตอบแล้วก็ตาม ฉะนั้น ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จึงอาจจะคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้

3. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ ที่ใช้วัดปริมาณ เวลาการปฏิบัติงานของอาจารย์ในบางราย ลักษณะ เป็นเพียงค่าประมาณ เพราะผู้ตอบไม่ได้ใช้เวลาที่แน่นอนปฏิบัติงาน โดยสม่ำเสมอทุกสัปดาห์ เช่นเวลาที่ใช้ในด้านการสอน การเตรียมสอน การวิจัย เป็นต้น ซึ่งเป็นการยากที่จะระบุให้ตรงกับความเป็นจริงได้ ตัวเลขที่ได้จากแบบสอบถาม จึงเป็นค่าประมาณกลาง ๆ ซึ่งอาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่า เวลาที่เป็นจริงได้

4. วุฒิปริญญาตรี ในสาขาแพทยศาสตรบัณฑิต และ ทักษะแพทยศาสตรบัณฑิต ซึ่งเป็นปริญญาแรกของการศึกษาตามหลักสูตร 6 ปี และมีอัตราเงินเดือนเท่ากับวุฒิปริญญาโท ตามหลักสากลนั้น ควรจะเป็นวุฒิปริญญาโท ดังนั้น ข้อค้นพบทางด้านวุฒิของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล จึงทำให้มีอาจารย์ วุฒิปริญญาตรีมากกว่าที่ควรจะเป็นได้

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

อาจารย์ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการประจำในตำแหน่ง อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ ในมหาวิทยาลัยมหิดล 11 คณะ ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะเภสัชศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ประจำ หมายถึง อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่อาจารย์ตามปกติอยู่จริง ในภาคต้นปีการศึกษา 2518 คิดต่อกันตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปโดยไม่ได้ลาราชการหรือช่วยราชการที่อื่น

การปฏิบัติงานในหน้าที่อาจารย์ หมายถึง การสอนนักศึกษา การวิจัย การบริการชุมชน การให้คำแนะนำนักศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการค้นคว้า วิจัย ตลอดจน การทำหน้าที่บริหารงานของมหาวิทยาลัย

การบริการ หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ได้แก่ การให้คำปรึกษาแนะนำ การอภิปราย การแสดงปกรูถา การฝึกอบรม การจัดนิทรรศการ การเขียนตำรา และบทความให้สื่อมวลชน ตลอดจนการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ การตรวจรักษา และการพยาบาลแก่ประชาชน

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหลายคนรวมมือกันดำเนินงาน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัย การเงิน คน และ วัสดุสิ่งของ งานบริหารที่รวมถึง งานด้านธุรการ การเงิน และพัสดุ เช่น การทำตารางสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การดูแลอาคารสถานที่ที่เรียน และหอพัก การบริการค่านห้องสมุด การโฆษณาการ งานสวัสดิการนักศึกษา และงานสวัสดิการอาจารย์ ตลอดจนการได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหาร และเป็นกรรมการกิจกรรมต่าง ๆ

ภาคต้นปีการศึกษา 2518 หมายถึง ภาคการศึกษาที่หนึ่งของปีการศึกษา 2518 ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาแบบ สอง หรือ สาม ภาคการศึกษา

จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่ใช้ในการสอน หมายถึง จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ใช้สอนจริง และเตรียมการสอน ทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ซึ่งอาจจะใช้วิธีการสอน แบบบรรยาย การอภิปราย ฝึกปฏิบัติ หรือวิธีการอื่น ๆ

ปริญญาตรี หมายถึง ปริญญาแรกของการศึกษาในสาขาต่าง ๆ ซึ่งตามปกติมีหลักสูตรการศึกษา 4 ปี แต่สาขาเภสัชศาสตร์บัณฑิต มีหลักสูตรการศึกษา 5 ปี ส่วนสาขาแพทยศาสตร์บัณฑิตและทันตแพทยศาสตร์บัณฑิต มีหลักสูตรการศึกษา 6 ปี ซึ่งตามหลักสากลควรจะเป็นปริญญาโท และในการวิจัยนี้ ถือว่า วุฒิแพทยศาสตร์บัณฑิต และทันตแพทยศาสตร์บัณฑิต เป็นวุฒิปริญญาตรี

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อศึกษาลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้การปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำในภาคต้นปีการศึกษา 2518 เป็นหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล 11 คณะ และได้นำข้อมูลมาหาค่าปกติ (Normal Expectancy) ของแต่ละรายลักษณะงาน แล้วเปรียบเทียบค่าสถิติของแต่ละคณะกับค่าปกติ โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t - test) และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคณะ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ซึ่งคาดว่าผลการวิจัยนี้จะ เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลในมหาวิทยาลัยมหิดล ให้มีบทบาทที่เหมาะสมตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมมากยิ่งขึ้น